

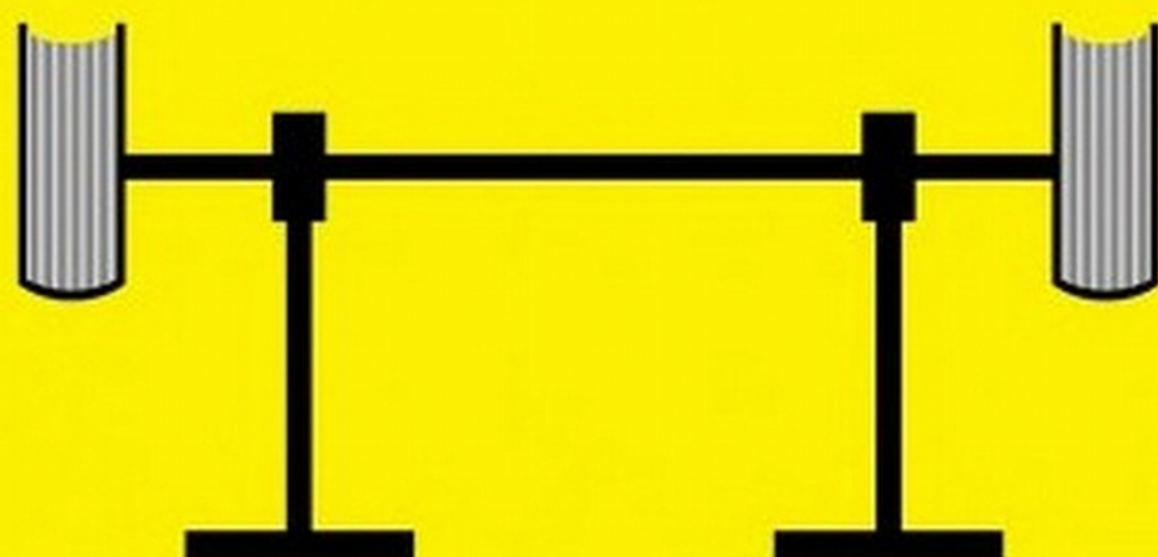
ZESZYT ĆWICZEŃ

DO ANALIZY I INTERPRETACJI LITERATURY
DLA SZKÓŁ PONADGIMNAZJALNYCH

Pod redakcją: Anety Cierechowicz

Współpraca: Małgorzata Bórczyńska, Aleksandra Radziszewska, Alicja Zimmer

ZESZYT ĆWICZEŃ
DO ANALIZY I INTERPRETACJI
LITERATURY
dla szkół ponadgimnazjalnych

Poznań 2012

/// Pod redakcją:

Anety Cierechowicz

/// Współpraca:

Małgorzata Borczyńska,

Aleksandra Radziszewska,

Alicja Zimmer

/// Projekt okładki:

Agnieszka Popek-Banach,

Kamil Banach

Wydawnictwo Albus

Pragniemy przekazać do rąk nauczycieli i uczniów zeszyt ćwiczeń do interpretacji i analizy literatury ułatwiający pracę na lekcjach języka polskiego.

Jego celem jest rozwinięcie umiejętności ucznia pozwalających na zrozumienie tekstu oraz jego twórczy odbiór.

CELEM ZESZYTU JEST ĆWICZENIE TAKICH UMIEJĘTNOŚCI JAK:

- rozumienie tekstu, wykorzystywanie i refleksyjne przetwarzanie zawartych w nim informacji,
- wykorzystanie wiedzy specjalistycznej, o charakterze naukowym, wiedzy z zakresu poetyki do rozpoznawania i rozwiązywania problemów poruszanych przez pisarzy,
- wyszukiwanie i selekcjonowanie informacji zawartych w tekście,
- dostrzeżenie sensów i przesłań zawartych w tekście,
- wskazywanie i nazywanie funkcji: tekstu i środków językowych stosowanych przez autora,
- wykorzystywanie wiedzy o kontekstach [literackich, teoretycznoliterackich, kulturowych, historycznych, filozoficznych, religijnych, estetycznych i innych] do pogłębionej interpretacji utworu,
- prezentowanie własnych ocen i interpretacji wynikających z kontaktu z dziełem sztuki,
- dostrzeżenie uniwersalności motywów i twórczego ich wykorzystania w różnych epokach.

PROPONOWANE ĆWICZENIA SĄ ZGODNE Z NOWĄ PODSTAWĄ PROGRAMOWĄ. PRZYGOTOWUJĄ UCZNIÓW DO:

- samodzielnej i kreatywnej pracy z tekstem,
- zdyscyplinowanej i rzetelnej interpretacji fragmentu utworu,
- analitycznego i syntetycznego postrzegania analizowanych utworów,
- otwartości i gotowości do poszukiwań interpretacji badanego tekstu proponowanych przez innych twórców,
- sprawnego posługiwania się różnymi narzędziami badawczymi.

Uczeń, który będzie wykonywał proponowane ćwiczenia, wykształci także umiejętności przydatne podczas egzaminu maturalnego.

Autorkami zeszytu są polonistki z ponad 20-letnim stażem i uprawnieniami egzaminatora. Doskonale znają wymagania stawiane przed maturzystą i wiedzą, jakie umiejętności musi opanować uczeń, aby egzamin zewnętrzny nie sprawiał mu trudności analitycznych.

Ćwiczenia zostały przygotowane na drodze konsultacji i weryfikacji ich skuteczności.

Opracowanie ich przez zespół polonistek gwarantuje wielostronne spojrzenie na utwory oraz umożliwia uczniowi samodzielne zrozumienie dzieł. Ćwiczenia mają zróżnicowany poziom, są skierowane do wszystkich uczniów, i tych zdających egzamin podstawowy, i tych myślących o rozszerzeniu. Nauczyciel nie musi korzystać z wszystkich propozycji tematycznych ani z wszystkich poleceń. Ćwiczenia wymagające pracy z obrazem są fakultatywne, poszerzają interpretację tekstu literackiego. Ich obecność ma uwrażliwić ucznia na możliwości interpretacyjne tekstów kultury, uświadomić mu intertekstualność dzieł oraz przekonać, że interpretowanie może być ciekawą przygodą z tekstem.

STAROŻYTNOŚĆ

SOFOKLES: KRÓL EDYP

/// 1.

KOZIOŁ OFIARNY ANTYKU – PRZYPOMNIENIE MITU O LABDAKIDACH

1. Rene Girard – francuski uczony, antropolog – zanalizował mechanizmy stereotypu prześladowczego, określonego jako mechanizm kozła ofiarnego.

Mechanizm kozła ofiarnego obejmuje trzy stereotypy:

- a) kryzys odróżnienia – w obliczu zagrożenia dużej grupy ludzi [wojna, kataklizm...] wszyscy stają się równi [wobec śmierci, cierpienia, zarazy...],
- b) stereotyp oskarżycielski – przyczyną zagrożenia są zbrodnie niszczące fizycznie i moralnie ogół obywateli,
- c) mechanizm wyboru ofiary – winowajca wyróżnia się z otoczenia [pozycją, kolorem włosów...].

2. Przypomnij sobie mit o Labdakidach i uzupełnij poniższą tabelkę wg wzoru:

BOHATER MITU	WAŻNY DLA RODU / OGÓŁU CZYN	SKUTKI CZYNU DLA JEDNOSTKI	SKUTKI CZYNU DLA ŚWIATA
Kadmos	zabicie smoka/węża boga Aresa	gniew boga i prześladowania rodu	zaprowadzenie ładu – usunięcie z ziemi potwora naruszającego porządek natury

3.

a) Wpisz, w jakich miastach, która część życia Edypa ma miejsce:

b) Wyjaśnij, jakie znaczenie ma dla mieszkańców każdego z wymienionych przez Ciebie miast obecność Edypa:

-.....
.....

-.....
.....
.....

-.....
.....
.....

4. Mechanizm kozła ofiarnego w micie o Edypie:

a) Stereotyp kryzysu odróżnorodnienia.

I Wpisz sytuacje, w których ujawnia się zagrożenie dla ogółu obywateli:

-.....
.....
.....
.....

-.....
.....
.....
.....

-.....
.....
.....
.....
.....

II Wyjaśnij, jakie jest znaczenie tego mechanizmu dla życia społeczeństwa:

.....
.....
.....
.....
.....

b) Stereotyp oskarżycielski.

I Wymień zbrodnie, które wywołały nieszczęście:

-.....
.....
.....
.....
.....

II Wyjaśnij, dlaczego doszło do tych zbrodni:

-.....
.....
.....
.....

c) Stereotyp wyboru ofiary.

Wyjaśnij, dlaczego Edyp nadaje się na kozła ofiarnego:

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

5. Rene Girard rozwija stereotyp prześladowczy o dwa etapy:

- winny musi zostać ukarany, czyli zabity,
- śmierć kozła ofiarnego cofa zło, co zmienia jego ocenę w oczach ogółu, który:

- * rozbija w opowieściach kozła na dwie osoby: dobrą i złą,
- * heroizuje, a nawet sakralizuje dobrą, której przypisuje zabicie złej.

a) Wyjaśnij, znaczenie figury Sfinksa:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

b) Wypisz inne znane Ci z mitów symboliczne figury:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

c) Wyjaśnij ich znaczenie przypisywane tym istotom:

- .....

- .....

- .....

- .....

6. Zgodnie z propozycją Rene Girarda załóż, że Sfinks i Edyp to dwie części tej samej osoby, Edyp uosabia dobro, Sfinks – zło. Zinterpretuj scenę ich konfrontacji.

a) Określ, w jakim momencie życia Edyp spotyka Sfinksa:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

b) Uzupełnij tabelkę wg wzoru – przedstaw, jakie postawy zostają skonfrontowane podczas spotkania Edypa i Sfinksa:

EDYP	SFINKS
wędrowanie	stabilizacja

Zastanów się, jakie informacje o Edypie można wyczytać z powyższej tabeli:

.....
.....
.....
.....
.....
.....

c) Przypomnij zagadkę Sfinksa:

.....
.....
.....
.....
.....
.....

• Zrekonstruuuj odpowiedź udzieloną przez Edypa:

.....
.....

• Określ funkcję, którą pełni zagadka:

.....
.....

- Wypisz wnioski, do których powinien dojść Edyp po udzieleniu odpowiedzi:

.....

.....

.....

.....

.....

- d) Zinterpretuj, co symbolizuje zwycięstwo Edypa nad Sfinksem. Weź pod uwagę sfery: etyczną, ontologiczną, epistemologiczną:

.....

.....

.....

.....

.....

7.

- a) Wyjaśnij, kim staje się dla Tebańczyków Edyp po zabiciu Sfinksa:

.....

.....

.....

.....

.....

- b) Określ, jakie obowiązki nakłada to na Edypa:

.....

.....

.....

.....

.....

8. Zastanów się, kim jest Edyp-zwycięzca Sfinksa i czy jest to jego prawdziwe oblicze:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

/// 2.

„KRÓL EDYP” SOFOKLESA - PIERWSZY DETEKTYW NA TROPIE ZBRODNI.

1. Korzystając ze znajomości mitu i tragedii, scharakteryzuj Edypa jako:

a) syna:

.....
.....
.....

b) ojca:

.....
.....
.....
.....
.....

c) męża:

.....
.....
.....
.....
.....

d) polityka/władcę:

.....
.....
.....
.....
.....

e) bohatera dla Teb:

.....
.....
.....
.....
.....

f) człowieka:

.....
.....
.....
.....
.....
.....

2. Przypomnij, jakie wydarzenie ściągnęło karę na Teby:

.....
.....
.....
.....

3. Wypisz z Prologosu powody, dla których Edyp decyduje się szukać winnego cierpień Tebańczyków:

- .....

- .....

- .....

- .....

- .....

4.

a) Wymień z dramatu w kolejności pojawiania się w sztuce ślady prowadzące ku odnalezieniu winnego:

PROLOGOS:

.....
.....
.....
.....
.....
.....

EPEJSODION I:

.....
.....
.....
.....
.....
.....

EPEJSODION II:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

EPEJSODION III:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

EPEJSODION IV:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

b) Opisz, w jaki sposób Sofokles wprowadza prawdę o Edypie:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

c) Nazwij funkcje pełnione przez taki sposób wprowadzania informacji:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. Edyp jako śledczy:

a) Nazwij cechy charakteru, które ujawnia Edyp jako detektyw:

.....
.....
.....
.....
.....

b) Opisz postawę, którą Edyp przyjmuje wobec konkretnych ludzi dostarczających mu informacji:

.....
.....
.....
.....
.....

c) Wyjaśnij, czemu służą zdobyte wiadomości:

.....
.....
.....
.....
.....

6. Edyp jako przestępca:

a) Wyjaśnij, jakie zbrodnie i w jakich okolicznościach popełnił Edyp według jego wiedzy sprzed zakończenie śledztwa:

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

b) Wyjaśnij, jakie zbrodnie i w jakich okolicznościach popełnił Edyp według wiedzy autora dramatu i czytelnika:

.....
.....
.....
.....
.....

c) Zastanów się, jaka jest różnica między sytuacją opisaną przez Ciebie w punkcie a) i w punkcie b):

.....
.....
.....
.....
.....

d) Przypomnij sobie, co to jest wina niezawiniona i rozważ, na ile termin ten trafnie opisuje sytuację, w której znalazł się Edyp:

.....
.....
.....
.....
.....

e) Udowodnij, że w doświadczeniach Edypa uwidacznia się zjawisko ironii tragicznej:

.....
.....
.....
.....
.....

7. Edyp jako człowiek:

a) Zastanów się, jakie znaczenie ma dla Edypa odkrycie prawdy:

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

b) Wyjaśnij, jaką rolę odgrywa w losach Edypa i w tragedii fatum:

.....
.....
.....
.....
.....

c) Zinterpretuj symbolikę ślepoty:

.....
.....
.....
.....
.....

d) Wyjaśnij, dlaczego Edyp nie chce przyjąć do wiadomości faktów?

.....
.....
.....
.....
.....

e) Określ, na czym polega tragizm tego bohatera:

.....
.....
.....
.....
.....

8. Wyjaśnij, w czym, według Ciebie, kryje się godność Edypa:

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ŚREDNIOWIECZE

PORTRET MATKI CIERPIĄCEJ PO STRACIE DZIECKA - LAMENT ŚWIĘTOKRZYSKI („ŻALE MATKI BOSKIEJ POD KRZYŻEM”), „ZDJĘCIE Z KRZYŻA” ROGERA VAN DER WEYDENA, „FRAGMENT WAZY GRECKIEJ” ZBIGNIEWA HERBERTA

/// 1.

1. Przypomnij definicję terminu „pieta”:

.....

.....

.....

.....

2.

a) Zastanów się, jakie elementy, według Ciebie, są niezbędne, aby mówić o zaistnieniu motywu piety:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

b) Biorąc pod uwagę poprzednią wypowiedź, wyjaśnij, czy według Ciebie, pojęcie pieta może dotyczyć tylko wyobrażeń chrześcijańskich. Uzasadnij swój wybór w kilku zdaniach:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zapoznaj się z trzema tekstami kultury realizującymi motyw piety i wykonaj poniższe polecenia.

/// 2.

ŚREDNIOWIECZNY WIERSZ „LAMENT ŚWIĘTOKRZYSKI”:

1. Wymień bohaterów lirycznych:

- a) .....
- b) .....
- c) .....
- d) .....

2. Nazwij podmiot liryczny:

.....

3. Zrekonstruuaj sytuację liryczną [kiedy, gdzie, w jakich okolicznościach i co się wydarzyło]:

.....
.....
.....
.....

4. Wymień odbiorców wypowiedzi podmiotu lirycznego:

- a) .....
- b) .....
- c) .....
- d) .....

Nazwij środek stylistyczny rozpoczynający wypowiedzi podmiotu lirycznego i wyjaśnij jego funkcję:

.....
.....
.....
.....

Przedstaw tematykę wypowiedzi podmiotu lirycznego skierowanych do poszczególnych odbiorców:

a) .....
.....
.....
.....

b) .....
.....
.....
.....

c) .....
.....
.....
.....

d) .....
.....
.....
.....

5. Scharakteryzuj podmiot liryczny:

a) cechy:
.....
.....
.....

b) światopogląd:
.....
.....
.....
.....